

Lapset
puheeksi

-työn tausta ja perusteet

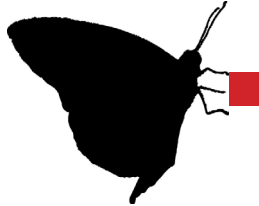
Mielenterveysongelmat ja jälkipolven vaikeudet

Tutkimuksia

■ Tytti Solantaus | Suomen Mielenterveysseura

mieli
Suomen Mielenterveysseura

Mihin Lapset puheeksi -työtä tarvitaan?

- Yli puolet, ehkä noin 2/3 aikuisista ja saman verran lapsista kärsii mielenterveyden häiriöstä aikuisuuden ja vastaavasti lapsuuden aikana
- Suurin osa aikuisuuden häiriöistä on alkanut jo lapsuusvuosien aikana
- Miten nämä liittyvät toisiinsa?

Mielenterveys- ja perheongelmien ylisukupolvisuus

- Rutter 1966, 1989 vanhemman vakava sairaus
 - Lasten kohonnut riski psykiatrisille häiriöille
 - Aikuispsykiatriassa olisi tunnettava häiriöiden vaikutus perheeseen
- Weissman ym, (2005, 2006) kolmen sukupolven tutkimus vanhemman vakavasta masennuksesta
 - Jälkipolvella riski myös somaattisille sairauksille
- Jälkikasvun riski on noin 2-3 -kertainen verrattuna perheisiin, joissa vanhemmilla ei ole psykiatrisia ongelmia

Vanhemman somaattinen sairaus

- Vanhemman **syöpäsairaus**: 6-7% lapsista (*Niemelä ym, 2012*)
 - Lapsilla psykiatrisia ongelmia varsinkin jos vanhemmalla on psykiatrinen häiriö

- Vanhemman **aivovamma**: 2-3 % lapsista (*Niemelä ym, 2014*)
 - Noin kaksinkertainen vaara psykiatrisille ongelmille
 - Mahdollisesti mukana vanhemman väkivalta tai päihdekäyttö ym.

- Vanhemman **krooninen sairaus**: n. 10% lapsista (*Chen ym, 2017*)
 - Myös opillisia vaikeuksia, kaveriongelmia, alakuloa, jne

Vankeusrangaistusta suorittavat vanhemmat ja heidän lapsensa

- Noin 10.000 lasta
- Vankien psykiatrinen sairastavuus on suurta
- Elämänaikainen sairastavuus noin 95%:lla
(Joukamaa ym., 2010)

Perheillä on myös muita ongelmia

- Perhesuhdeongelmia, avio-/avoeroja
- Taloudellisia ongelmia
- Työttömyyttä
- Leimaamista, ennakkoluuloja, eristämistä

Kyseessä monitasoinen tilanne

Suuri määrä lapsia

- Joka neljäs tai viides lapsi elää perheessä, jossa vanhemmalla on mielenterveydenhäiriö ja/tai päihdeongelma (*Maybery ym., 2009; Torvik ja Rongmo, 2011*)

Tavallisten perheitten tavallisia ongelmia

Lapset ja vanhemmat psykiatrisissa palveluissa

- Noin joka kolmannella aikuispsykiatrian potilaalla on **alaikäinen lapsi**
- Lastenpsykiatrisessa avohoidossa noin **45%:lla lapsista** on vanhempi, jolla on mielenterveys-ongelmia
- Psykiatrisessa sairaalahoidossa n. **70%:lla lapsista** on vanhempi, jolla on mielenterveysongelmia
(Erkolahti ym, 2000)

■ Tavallisen mielenterveystyöntekijän
tavallinen asiakas/potilas ja hänen perheensä

Jälkikasvun ongelmien laaja kirjo

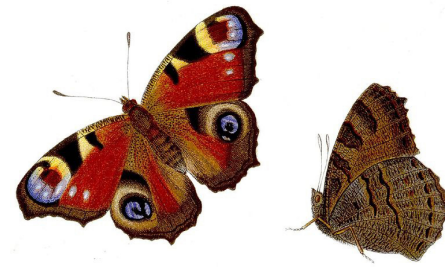
- Pikkulasten kiintymyssuhde-, käytös- ja tunne-elämän ongelmista aina vakaviin psykiatrisiin häiriöihin aikuisuudessa
- Psykiatriset häiriöt usein (eivät aina) samoja kuin vanhemmilla
- *Lisäksi*
 - Koulunkäynti- ja opilliset ongelmia
 - Ihmissuhdeongelmia, eristäytymistä
 - Matalaa tulotaso, työttömyyttä, syrjäytymistä

Lapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisuudessa

Lasten psykiatriset häiriöt

- alkavat aikaisemmin
- ovat vakavampia
- vaikeampia hoitaa

...kuin niiden lasten häiriöt, joiden vanhemmilla
ei ole psykiatrisia ongelmia (*Beardslee et al, 1998*)

Häiriön luonteen merkitys ylisukupolvisuudelle

- Diagnoosin merkitys
 - Sairauden vuorovaikutukselliset seuraukset tärkeämpiä kuin itse diagnoosi
- Vakavuus ja kroonisuus
- Häiriön laaja-alaisuus nk. komorbiditeetti
- Molemmilla vanhemmilla on ongelmia

Huom: sairauden lääketieteellinen ja vuorovaikutuksellinen vakavuus **eivät** aina ole sama asia

Vanhemman sukupuolen merkitys

- Tutkimus keskittyy äiteihin, mutta...
- **..suurimmalla osalla isien psykiatrisista häiriöistä on saman suuruinen riski lasten käytös- ja tunne-elämän ongelmiin kuin äitien häiriöillä**
(*Ramchandani ja Psychogiou, 2009*)

Vanhempien kertomaa

Ongelmani saivat minut miettimään
elämänarvot uudelleen

Sairaus pysäytti minut, sai minut tajuamaan
miten tärkeitä lapset ovat

Olen alkanut olla enemmän lasten kanssa

Perheemme elämä on muuttunut,
huolehdimme toisistamme enemmän

Sairastuminen vai pärjääminen?

■ ”40% sairastanut psyykkisesti ennen 20 ikävuotta”
vai ”60% ei ole sairastunut”?

■ ”60% sairastunut ennen 25 ikävuotta”
vai ”40% ei ole sairastanut”?

(Tutkimus 20 vuoden takaa, Beardslee ym, 1998)

➔ **Pärjäävyys on mahdollista, jopa tavallista**

Lopuksi

- On olemassa
 - selvä näyttö ongelmien ylisukupolvisuudesta ja
 - selvä näyttö perheiden ja lasten pärjäävyydestä

- Mikä johtaa ongelmien ylisukupolvisuuteen ja **mitkä asiat tukevat perheen ja lasten pärjäävyyttä**
 - siitä toisessa puheenvuorossa

Päämääränä pärjäävyyden
ylisukupolvisuus!

KIITOS!

Piirroskuvat: Antonia Ringbom | Visual designer: Leena Neuvonen

Copyright © Tytti Solantaus 2018